בכור ומעשר [א]דחלין על בעל מום קבוע [ב]ואין יוצאין לחולין ליגזז וליעבד אלא שם זבח לא קתני ומאי שנא שם תמורה שם תמורה אחת היא זבח איכא בכור ואיכא מעשר ולרב ששת אדמוקים לה באילו של אהרן לוקמה בפסח [ג]דדוחה את השבת [ד]ואת הטומאה ועושה תמורה דקרבן יחיד הוא קסבר (א)אין שוחטין הפסח על היחיד ונוקמיה בפסח שני מי דחי טומאה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ותנא מ"ש פסח דקרי ליה קרבן יחיד ומ"ש חגיגה דקרי לה קרבן [ב)]ציבור אי משום דאתי בכנופיא פסח נמי אתי בכנופיא איכא פסח שני דלא אתי בכנופיא אמר ליה אם כן יהא דוחה את השבת ואת הטומאה אמר ליה אין כמאן דאמר דחי דתניא [ג)][ה]פסח שני דוחה את השבת [ו]ואינו דוחה את הטומאה ר' יהודה אומר אף דוחה את הטומאה מ"ט דתנא קמא אמר לך מפני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה ורבי יהודה אמר לך אמר קרא [1]ככל חקת הפסח יעשו אותו ואפילו בטומאה התורה החזירה עליו לעשותו בטהרה לא זכה יעשנו בטומאה

ותיפוק

בכור. קדושתו מרחם בין תם בין בעל מום ואין לו שום פדיון דכתיב ביה (במדבר יח) אך בכור שור לא תפדה. ובמעשר בהמה נמי כתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע אלמא חל על בעל מום ופדיון אין לו דכתיב (שם) לא יגאל: **אלא שם זבח לא קתני.** אלא בחד זבחא נקט למילתיה וקאמר חומר בו מה שאין בשם תמורה וחומר בשם תמורה שאין באותו זבח שאנו עסוקין כאן: **מאי שנא.** דלינקוט תנא מילתיה בתרי גווני: **שם תמורה אחת היא.** כל התמורות שוות בכל הנך דקתני הכא בציבור ובדחיית שבת ובעשיית תמורה ובגיזה ובעבודה אבל זבח לא מצי למיתני שם דהא קתני גיזה ועבודה דלא מצי למימר מה שאין כן בשם זבח דהא איכא בכור ומעשר: **קסבר אין שוחטין פסח על היחיד.** כר' יהודה דאמר הכי במסכת פסחים (דף צא.) ויליף לה מלא תוכל לזבוח את הפסח באחד וכיון דאינו בא בלא שותפות אין עושה תמורה: **מי דחי טומאה.** איכא למאן דאמר לקמן בשמעתין דלא דחי: **ותנא מאי שנא חגיגה וכו'.** ההוא תנא דתמורה דגבי רבי מאיר ורבי יעקב דאייתי לעיל (א): **בכנופיא.** ברגלים:

ותיפוק

נוקמה בפסח. נראה משום דחטאת ואילו של אהרן לא הוה ליה למיתנייהו בלשון זבח סתמא דלא אשכחן דאיקרי זבח אבל פסח כתיב זבח פסח הוא תימה לי לוקמה בפסח ראשון ונימא דהכי קאמר חומר בזבח שיש זבח אחד דשייך ביה כל הני מילי דקא חשיב דנהיג ביחיד כבציבור ודוחה שבת וטומאה ועושה תמורה אם לא קרב בזמנו דהוה ליה מותר פסח וממירין בו אפילו למאן דאמר דאין שוחטין הפסח על היחיד אם משכו בעליו את ידיהם ולא נשאר עליו אלא אחד עושה תמורה כדאמרי' בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צו:) דפסח בשאר ימות השנה עושה תמורה מה שאין כן בשום תמורה חומר בתמורה שכן חלה על בעל מום קבוע ואינו יוצא לחולין ליגזז וליעבד מה שאין כן בזבח פסח שאמרנו וי"ל דמותר פסח נמי חל על בעל מום קבוע דאם הפריש פסח והומם ועבר עליו הפסח הוי מותר פסח ואין יוצא לחולין ליגזז וליעבד כיון דקדם הקדישו דפסח למומו: **דוחה** השבת ואין דוחה הטומאה. נ"ל דבין רבי יהודה ובין רבנן גמרי מכלל חקת הפסח ובהא סברא פליגי דתנא קמא סבר ככל חקת פסח ראשון אין דוחה טומאה אלא ברוב ציבור אבל במיעוט ציבור נדחה מפני הטומאה אף פסח שני ורבי יהודה סבר ה"ק מה פסח ראשון אין בטל לגמרי אף וכו' אבל מבמועדו במועדו בגזירה שוה לא גמרינן חדא דלמה לי ג"ש הא אתיא שפיר מכלל חקת הפסח ועוד אי מגזירה שוה מאי טעמא דתנא קמא דלא דחי טומאה ניגמר מגזירה שוה דדחי שבת וטומאה וליכא למימר דאדרבה גמרינן מפסח ראשון מה פסח ראשון לא דחי טומאה ביחידים אף פסח שני דאם כן מנלן דפסח דחי שבת אפילו כשהוא בא ביחיד כגון שרוב ציבור זבין ומיעוטן עושין את הראשון בשבת מנלן הא מתמיד ליכא למיגמר אלא כשכל ישראל עושין פסח דומיא דתמיד דהוי קרבן של כל ישראל ונימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה להלן כל ישראל אף כאן כל ישראל דווקא אלא על כרחך כיון דגמרינן בג"ש הכי גמרינן מה להלן במועדו אפילו בשבת ואינו בטל בשביל שהוא שבת אף בפסח לא יתבטל בשבת ואם היו כל ישראל זבין או בדרך רחוקה חוץ מאדם אחד או שנים וחל ע"פ בשבת אי אמרת לא דחי שבת ביחיד הרי הוא בטל לגמרי הכי נמי נימא גבי פסח שני שלא יתבטל מפני הטומאה כמו פסח ראשון שאין בטל לגמרי בשביל טומאת מת וליכא למימר דת"ק סבירא ליה דבמועדו קאי אפסח ראשון כרבי נתן בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג.) וא"כ בפסח שני לא כתב במועדו וגמר מכלל חקת הפסח אבל ר' יהודה גמר שפיר מבמועדו דסבר דאפסח שני קאי דהא בשמעתא קאמר ורבי יהודה אמר לך אמר קרא ככל חקת אלמא מכלל חקת נפקי ליה נמי לר' יהודה על כן נראה לי דכי קרבן ה' לא הקריב במועדו (במדבר ט) לא מיסתבר כלל לדרוש אותו לגזירה שוה אליבא דשום תנא דלא דמי לאינך שנכתבו בלשון צווי תשמרו להקריב לי במועדו (שם כח) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (שם ט) אלה תעשו לה' במועדיכם (שם כט) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל (ויקרא כג) לעשות המועדות אבל האי קרא כתב כי קרבן ה' לא הקריב במועדו אבל מכלל חקת הפסח גמרינן שפיר ובסברא פליגי כדפי' וא"ת והא פסח ראשון לא נפקא לן דדחי שבת אלא מגזירה שוה מתמיד והיכי גמר פסח שני מיניה בהיקישא הניחא למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש אלא למאן דאמר אינו חוזר ומלמד מאי איכא למימר ויש לומר דסבירא ליה הימנו ודבר אחר לא הוי היקש כיון דמכלל חקת הפסח גמרינן דברים שכתובים בפסח ראשון גופיה גמרינן מיניה נמי מידי דגמרינן בה בגזירה שוה אבל קשה למאן דאמר בס"פ איזהו מקומן (זבחים דף נז.) הימנו ודבר אחר הוי היקש וליכא למימר דאיהו סבירא ליה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש דא"כ מאי טעמא פליגי בה אמוראי בפ' איזהו מקומן (שם דף נ.) תיפשוט דחוזר ומלמד בהיקש מדר' ישמעאל דאית ליה הימנו ודבר אחר הוי היקש וצריכין אנו לומר לדידיה דדבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש ודוחק הוא לומר דלר' ישמעאל פסח שני אינו דוחה לא שבת ולא טומאה דא"כ הוו להו שלש מחלוקות בדבר וי"ל כיון דכתיב ככל חקת הפסח יעשו אותו צריכים אנו ללמוד כמו כן ממנו דבר שלמדנו בו בגזירה שוה שאם לא כן אינך מקיים ככל חקת הפסח וכי האי גוונא משני לקמן בפירקא (דף נז.) חוץ מבפנים בחד זימנא גמר כלומר כיון דכתיב וכן יעשה לאהל מועד צריך לעשות באהל מועד בפר כל מה שעשה לפני ולפנים וכן בשעיר ואפילו דבר שלמדו בהיקש דאם לא כן לא קרינן ביה וכן יעשה אבל יש פירוש בפסחים שמוגה בהם דבמועדו גמרי בגזירה שוה וכן נמצא בספרי כי קרבן ה' לא הקריב במועדו בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה את השבת או ידחה את הטומאה אמרת כל עצמו אינו בא אלא בשביל הטומאה וסתמא כרבנן וצריך אני ליישב מהא שהקשיתי לעיל דוקאי פסח גמר שפיר מתמיד דאפילו יחיד עביד בשבת דהא תמיד כל שעה יבא בשבת ואפילו יחיד ואע"ג דתמיד לא אתו ביחיד בשבת היינו משום דלא משכחת ליה ביחיד כלל אבל פסח שהוא בא ביחיד יש לך ללמוד הימנו דניתי בשבת בין ביחיד בין בציבור אבל בטומאה כיון דפסח ראשון גופיה זימנין דלא דחי טומאה כגון במיעוט ציבור דעבדי בטהרה ולא עבדי בטומאה הכי נמי פסח שני וא"ת למה לי גזירה שוה הא אתיא מכלל חקת הפסח יש לומר דסבירא ליה דמימעיט מכעין הפרט דמצות ומרורים מה הפרט מפורש מצות עשה דלא דחי לא תעשה שיש בו כרת אף כל למעוטי שלא ידחה שבת שהוא לא תעשה שיש בו כרת מיהו לר' נתן דאמר במועדו אפסח ראשון קאי צריך לומר דפסח שני דדחי שבת נפקא ליה מכלל חקת הפסח כרבי יהודה דשמעתין דנפקא ליה נמי מהתם ואפשר דרבנן דרבי יהודה נמי סבירא להו הכי כרבי נתן ולא כתב במועדו אפסח שני ונפקא להו מכלל חקת או סבירא להו כר' חנניא בן עקביא ורבי דדרשי במועדו בפסח שני ונפקא להו מבמועדו כדאיתא בסיפרי מיהו קשה לי דבספרי קאמר מעיקרא כי קרבן ה' לא הקריב במועדו על פסח ראשון ענוש כרת אתה אומר על פסח ראשון או אינו אלא על פסח שני אמרת איזהו מועדו זה ראשון ובתר הכי קאמר דבמועדו בפסח שני כתב ושמא היינו דקאמר דבר אחר בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה השבת ודרשא קמייתא למאן דאמר דאפסח ראשון קאי ודבר אחר דקאמר למאן דאמר דאפסח שני קאי מיהו קשה דא"כ הוה ליה למימר בא הכתוב ולימד על פסח שני לענין כרת דאיירי ביה מעיקרא מאי טעמא שבקיה לכרת ונקט מילתא אחריתי כיון דלמאן דאמר דאשני קא איירי והא איניהו פליגי לענין כרת בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג.) ועוד איני סבור שיש כי האי גוונא בשום מקום בברייתא אחת שדורש שתי דרשות בסתם

שסותרין

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פ"א מהל' מעילה הלכה ט:

לט ג מיי' פ"א מהלכות קרבן פסח הלכה ח:

מ ד מיי' שם פ"ז הלכה א:

מא ה ו מיי' שם [פ"ה הלכה א] ופ"י הלכה טו:

מסורת הש"ס

א) [פסחים צא. צה. צט. קידושין מג.], ב) [עי' תוס' חגיגה ו. ד"ה קרבן יחיד], ג) פסחים צה:,

תורה אור השלם

1. לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט יב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ותנא כו' דאייתי לעיל. נ"ב בדף נ ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בתו"י דלענין אין מיתה בצבור לא קשה לן מידי דצבור ניניהו וכו' וחוזרת לתרץ בין הסיא דהכא וכו' כנ"ל:

מוסף רש"י

דאתי בכנופיא. באסיפת חברים ברגל (פסחים עו:). **פסח שני דוחה את השבת.** דבשני כתיב ביה במועדו, למ"ד קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני (פסחים צה:). **מפני טומאה דחיתו ויעשה בטומאה.** בתמיה, אלא מוטב ידחה לגמרי (שם).

רבינו חננאל

ושנינן כל שום תמורה אחת היא, אבל זבח האיכא זבח ואיכא בכור ואיכא שלמים ואיכא מעשר. **ואקשינן** ולרב ששת אדמוקים לה באילו של אהרן נוקמה בפסח כו'. ושנינן פסח אינו קרבן יחיד דקתני אין שוחטין את הפסח על היחיד. ופסח שיני נמי לא דחי טומאה דתניא הראשון דוחה טומאה השיני אינו דוחה טומאה. **ואקשינן** לר' יעקב מאי שנא פסח דקרי ליה קרבן יחיד, וחגיגה קרי לה קרבן צבור. אי משום דאתי בכנופיא, כלומר בבוא כל ישראל לחוג. פסח נמי בכנופיא אתי, דהא כל ישראל חייבין לעשות הפסח. **ודחי** האי פסח דקתני ר' יעקב פסח שני הוא דליתיה בצבור. ומי דחי טומאה סבר לה כר' יהודה דתניא השני דוחה שבת ולא את הטומאה דהאי מפני טומאה דחיתו, יחזור ויעשנו בטומאה. ר' יהודה אומר דוחה אף את הטומאה התורה הזהירה עליו לעשות בטהרה, לא זכה יעשנו בטומאה שנאמר ככל חקת הפסח יעשו אותו.

תוס' ישנים

לדף נ' ע"א

של יוה"כ חטאת שותפין או חטאת צבור דלענין אין מיתה בצבור לא נפקא לן מידי אם לצבור ניניהו כדפרישית, וכן משמע הסיא להוריות דכהנים קאמרת כו', זה נראה עיקר וזה הגהת רבינו, וחוזרת לתרץ [בין] הסיא דהכא בין הסיא דהוריות בע"א, [ד]הסיא דהוריות דס"ל דמתלי רבי שמעון טעמא [ל]פר יוה"כ דחטאת השותפין אינה מתה במאי דקי"ל הלכה למשה מסיני דאין חטאת צבור מתה, אלמא פשיטא ליה דשותפין לענין דין חטאת כצבור דמי, וא"כ כי היכי דאין מיתה בצבור (ו)אין מיתה בשותפין. ואין לדחות ראיה [זו] ולומר שזה ודאי יש ללמוד בחטאת שותפין מחטאת צבור דאין חטאת שותפין מתה כי כפרו בעלים כמו שחטאת צבור אינה מתה, לפי שהטעם הגורם לחטאת צבור שאינה מתה דהיינו משום דלא משכחת בה ולד חטאת ותמורת חטאת וכולהו בחד מקום גמיר להו, גורם כמו כן לחטאת השותפין שלא (פחות) [תמות] דבה נמי לא משכחת ולד חטאת ותמורת חטאת, אבל [מת] אחד מן השותפין שלא תזיק לענין חטאת אין ללמוד ממיתת אחד מן הצבור דגבי צבור הוא דגלי קרא ראויה כפרה [זו שתכפר] על יואלי מגריס ולא גבי שותפין, דהא לאו דיחויא היא דהא טעמא לא הוי משום דלא משכחת לה [ב]צבור ושותפין [ולד חטאת] ותמורה לא תהא חטאתם מתה כי לא נאמר בסיני אלא כך חמש חטאות [מתות] ביחיד ואין חטאת מתה בצבור אלא רועה ושכחו באיזה נאמרה הלכה למות ובאיזה לרעות כדמוכח בפרק שני דתמורה [טז, ב] ונודע להם על ידי דהוה קים להו שבמקום שנאמרה מיתה יש חמש מיתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וכיפרו בעליה ועברה שנתה מתוך כך נתברר להם שביחיד נאמרה מיתה ובצבור רעייה, אבל הטעם של רעייה לא תלאו הקב"ה בסיני (ו)לא בולד [ולא ב]תמורה שאין בצבור ולא בשותפות, דמסתמא כע[נ]ין שנאמרה בסיני אר"ש בברייתא והוא תלה הטעם כמו שאין חטאת צבור מתה א"כ כך נאמר בסיני חטאת יחיד מתה וחטאת צבור רועה, שאם נאמר בסיני חטאת צבור ושותפין רועה כך היה לו לומר לר"ש שאין חטאת צבור ושותפין מתה הואיל ונאמר בסיני שאין חטאת [מתה] אלא במקום שחמשתן יכולין להיות בענין זה כמו כן היה לו לר"ש לשנות, אלא ודאי לא נתלה הטעם של רעייה בסיני אלא במה שהיא של צבור (ודמייתו) [ומדמייתי] ראיה מחטאת צבור שנאמרה בה רעיה בסיני לחטאת השותפין אלמא חטאת צבור וחטאת שותפין שוות, ושמעינן מינה דה"ה כמו שבחטאת צבור אין מיתת אחד לא מעלה ולא מוריד לענין החטאת וגם בחטאת השותפין כמו כן, ודחי רב יוסף התם בהוריות דלא מייתי ר"ש ראיה מינה לשותפין אלא כהנים גופייהו שהפר של יוה"כ מכפר עליהם (ומשני ציבור) [שאני דציבור הם] דאיקרו קהל לגבי הפר דאיתקש לקהל לענין כפרת פר יוה"כ, (מדמסקי') [ומסקינן] ובעי מאי הוי עלה אי כאביי דאמר דמייתי ר"ש ראיה מצבור לשותפין ונלמוד משם שחטאותיהם שוין גם לענין שאין [מיתה] מועלת בשותפין כמו שאינה מועלת בצבור, אי כרב יוסף דאמר דפר יוה"כ חשיב דצבור ולא דשותפין, ומסקינן כאביי דבחד מקום גמיר להו אלמא חטאת דב"ד נמי אינה מתה וב"ד ליכא למימר [דציבור ניניהו] אלא ודאי חטאת שותפין כחטאת צבור

תוס' ישנים (המשך)

רועה. הכי אתיא שפיר סוגיא דהוריות. וה"נ בשמעתין אתי שפיר להאי פירושא דלא מצי למימר השתא אליבא דר"ש (ו)נפקותא בין אי הוי פר יוה"כ חטאת צבור בין אי הוי חטאת שותפין אלא לענין איתויי פר הוראה, אבל לענין מיתת אחד מן הבעלים אין חילוק לר"ש בין צבור לשותפין כדמסיק בהוריות כאביי ולא כרב יוסף, ומיהו לרבי יהודה הוי מצי למימר נפקותא אי הוי פר יוה"כ חטאת השותפין (מארבע היה מיתה) [הקרבן היה נפסל במיתת] אחד מן הכהנים אם מת אחר שהופרש הפר וימות הפר, ואי הויא חטאת צבור לא [מגרעא] ביה מידי ויקרב דאין צבור מתים כדנפקא לן מכפר לעמך ישראל, אבל מקרבן לא מיפטרי במיתת אחד מהם (או מת) [כמת] אחד מב"ד שפטורין מפר העלם דבר, ואע"ג דמאי משכח האי נפקותא לרבי יהודה כדפרישית ניחא ליה טפי למינקט נפקותא דאתיא אפילו לר"ש. ומיהו מספקא לי קצת לרבי יהודה [ב]מת אחד מן הכהנים אי ימות הפר, כי הדעת נוטה לומר שלא ימות ואתי השתא שפיר טפי דאפילו לרבי יהודה אין למצוא נפקותא אחרת אלא אותה שאומר התלמוד אבל הטעם איני יודע לי כי למה לא ימות הפר במיתת אחד מן הכהנים אם הן שותפין כמו שאומר התלמוד בהוריות [ו, א] דשעיר ר"ח לא היה לו ליקרב אם מת אחד מן הצבור אי לאו דגלי קרא דאין צבור מתים ושמא בשביל שהפר קנוי לכ"ג יותר מלשאר הכהנים לפי שממנו הוא בא לכך לא תפסלנו מיתת אחד מהם אלא מיתת כ"ג לבדו תפסלנו לרבי יהודה. לשון רבינו. ושוב כתב מה שכתבתי לעיל שהלכה נאמרה חטאת המתה ביחיד ולא בצבור אינו מיושב, שאם כן לא היה להם להסתפק בימי אבלו של משה בולד חטאת ותמורת חטאת ומתו בעליה, כי באחת מאותן לא היה ראוי לשנות ביחיד נאמרה ולא בצבור דהא ליתא בצבור כלל, וכתב רבינו [כי] שוב פירשה בענין אחר ואותו ענין לא ראיתי אבל כדפרישית לעיל הוא שפיר ונכון ונראה. **אימא לפי שאין חטאת השותפין מתה.** ואביי קרי להו לכהנים צבור, ואף על גב דבפרק [קמא] דהוריות [ו, א] קרי להו אביי שותפין, הכא קרי להו צבור לבתר דשמעה מרב יוסף דהתם. וא"ת והא לקמן פרק שני שעירי [סה, א] פריך אביי מהא מילתא (ופר) [דפר] ושעיר כו' ומשני שאני קרבנות צבור כדרבי טבי כו' הא [תינח] שעיר פר מאי איכא למימר, אלמא לא מחשיב פר קרבן צבור, י"ל דאליבא דרבא איירי התם דלא קרי ליה קרבן צבור. מ"ר. א"נ לענין תרומת הלשכה כ"ע מודו דלא הוי של צבור וכי גזא דאחיו בעינן דאשר לו כתיב, לא שייך התם תרומה חדשה. **דלא מייתו כהנים פר בהוראה.** פי' שאם תקראהו קרבן צבור יכול לטעות ולקרותו פר צבור שיביאו הכהנים פר בהוראה, ומ"מ אפילו מאן דקרי ליה קרבן צבור לא מייתו כהנים פר בהוראה כדאמרינן פ"ק דהוריות [ו, א] משום דלאו קהל איקרי, (הראויין) [אבל ראויין] לכפרה ניניהו. ע"ב לדף נ' ע"א

לדף נ' ע"ב **לדברי האומר פר יוה"כ כו'.** דפליגי לעיל אי קרבן צבור הוא או לא ודלא כרבא דאמר לעיל דליכא פלוגתא בהא. **עושה תמורה או אין עושה.** נ"ע אמאי לא מיבעיא ליה אי מתה אי לא ואמאי פשיטא ליה במתה טפי מבתמורה. **ודוחה את השבת.**